

Guia docent

Identificació de l'assignatura

Assignatura / Grup	20255 - Orígens de l'Art i Pròxim Orient / 1
Titulació	Grau d'Història de l'Art (Pla 2014) - Segon curs
Crèdits	6
Període d'impartició	Primer semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx / Edifici
Antònia Juan Vicens <i>Responsable</i> antonia.juan@uib.es	16:00	17:00	Dimarts	09/09/2019	31/01/2020	CB 22 (Ramon Llull)
	15:00	16:00	Dimarts	01/02/2020	31/07/2020	CB 22 (Ramon Llull)
Lourdes Melis Gomila	10:30	11:30	Dilluns	17/02/2020	01/06/2020	Despatx 8 - Edifici Arxiduc Lluís Salvador

Contextualització

L'assignatura Orígens de l'Art i Pròxim Orient és una matèria fonamental pel coneixement de l'art de l'època antiga dins del títol de grau en Història de l'Art.

La matèria se centra en la presentació de les principals manifestacions artístiques de l'època prehistòrica i, dins del període històric, en les corresponents als pobles de les cultures agràries emplaçades a l'antiga Mesopotàmia i Egipte, així com en les de les anomenades Regions Perifèriques. Per tant, aquesta assignatura desenvolupa la matèria anterior a l'art clàssic de Grècia i Roma.

Requisits

Recomanables

No és necessari tenir coneixements previs per poder cursar l'assignatura. No obstant això, uns coneixements generals i bàsics d'Història de l'Art són un punt de partida que facilitarà la comprensió i el desenvolupament del programa. Per tant, és recomanable haver cursat i aprovat les següents assignatures del mòdul de formació bàsica: Iniciació a la Història de l'Art I: Antic i Medieval i Lectura i Anàlisi de l'Art i l'Arquitectura.

Guia docent

Així mateix, el coneixement -lectura- de diversos idiomes estrangers resultarà de gran utilitat.

Competències

Específiques

- * CE1 - Desenvolupar la consciència crítica de les coordenades espai i temps (diacronia i sincronia) i dels límits i interrelacions geogràfiques i culturals de la Història de l'Art.
- * CE2 - Desenvolupar la visió diacrònica general de la Història de l'Art Universal.
- * CE9 - Competències aplicades i professionals (saber fer). Coneixement pràctic dels processos bàsics de la metodologia científica en Història de l'Art: estats de la qüestió, anàlisi integral de les obres d'art, replantejament de problemes, recerca d'informació inèdita, plantejament d'hipòtesis, processos crítics de síntesi, formulació ordenada de conclusions, crítica d'art.

Genèriques

- * CG2 - Capacitat de comunicació oral i escrita a l'hora de transmetre el coneixement adquirit.
- * CG3 - Capacitat per treballar de forma autònoma i en equip en l'àrea d'estudi d'Història de l'Art.

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

Continguts temàtics

1. ART DE LA PREHISTÒRIA EUROPEA

1.1. L'art del Paleolític Superior

Principals característiques. Manifestacions mobiliar i parietal. Les teories per interpretar l'art.

1.2. L'art postpaleolític i protohistòric

L'art de les societats productores. L'art del Llevant de la Península Ibèrica. La cultura megalítica i les construccions ciclòpies. L'Edat dels Metalls.

2. ART DEL PRÒXIM ORIENT. MESOPOTÀMIA

2.1. Art sumeri

El panteó sumeri. L'arquitectura civil i l'arquitectura religiosa: palaus i temples; característiques i evolució. Les arts figuratives: tipologia, funció i iconografia. La decoració mural.

2.2. Art accadi

Les innovacions de l'art accadi i la importància de la figura del governant en el desenvolupament de l'arquitectura civil i de les arts figuratives.

2.3. Art neosumeri

Els temples-palau i el zigurat. L'escultura exempta i el baix relleu.

2.4. Art Assiri

Guia docent

El paper del monarca com a promotor de les arts. L'arquitectura civil: les ciutats-palau. Les innovacions en el baix relleu: la subordinació a l'arquitectura i els nous temes. La pintura mural i els treballs en bronze.

2.5. Art Babilònic

El període paleobabilònic: el temple d'Ishtar-Kititum, el palau de Mari; l'escultura. El període mesobabilònic o període cassita. El període neobabilònic: Babilònia com a nova metròpoli.

3. ART DEL PRÒXIM ORIENT. EGIPTE

3.1. Art del Període Tinita o Dinàstic Primerenc

L'arquitectura funerària: la mastaba. Les arts figuratives: la paleta de Narmer.

3.2. Art del Regne Antic

L'arquitectura funerària: el conjunt funerari de Djoser a Saqqara, les piràmides d'Snefru i el conjunt de Gizeh. L'arquitectura religiosa: el temple solar. Les arts figuratives: la subordinació al món funerari; ubicació, funció, iconografia i característiques generals.

3.3. Art del Regne Mitjà

Les innovacions en l'arquitectura funerària: el conjunt funerari de Mentuhotep. Les arts figuratives.

3.4. Art del Regne Nou

La sistematització de l'arquitectura religiosa: els temples de Karnak i de Luxor. Els canvis en l'arquitectura funerària. Les arts figuratives: transformacions estilístiques i temàtiques. La particularitat de les arts durant el període de Tell-Amarna.

3.5. Art del III Període Intermedi i de la Baixa Època

Arquitectura religiosa i funerària. Les arts figuratives.

3.6. Art del Període Grecoromà

El contacte amb altres cultures. Els temples d'Horus a Edfú, d'Hathor a Dendera i d'Isis a Philae. L'eclecticisme de les arts figuratives.

4. ART DEL PRÒXIM ORIENT. LES REGIONS PERIFÈRIQUES

4.1. Art Persa

Les manifestacions artístiques de la dinastia Aquemènida. Pasargada i Persèpolis. L'art del relleu.

4.2. Els hitites

4.3. Arameus, Siris i Fenicis

Metodologia docent

El mètode de treball d'aquesta assignatura s'articula a través de diversos tipus d'agrupacions i sistemes de treball, dividits en sessions presencials i no presencials, com s'assenyala a continuació. S'ofereixen dos itineraris: itinerari A (ordinari) i itinerari B (per a aquells alumnes que no puguin garantir una presencialitat continuada).

Amb el propòsit d'afavorir l'autonomia en l'adquisició de coneixements per part de l'alumnat, l'assignatura compta amb una Aula Digital. D'aquesta manera l'alumnat tindrà en línia i al seu abast i disposició una comunicació amb el professor/a i recursos electrònics específics

Guia docent

Activitats de treball presencial (2,4 crèdits, 60 hores)

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Classes magistrals	Grup gran (G)	L'exposició a classe per part del professor/a serà el mitjà per establir els fonaments teòrics bàsics que integren els blocs i els temes que componen l'assignatura. Per altra banda, per a cada unitat didàctica, el docent donarà les pautes sobre el mètode de treball més aconsellable i el material amb el qual l'alumnat podrà preparar els continguts de forma autònoma.	35
Classes pràctiques	Comentari de textos i anàlisi d'obres d'art	Grup mitjà (M)	Els alumnes, dividits en grups reduïts, comentaran textos i analitzaran diverses obres d'art. Seguidament, hauran d'exposar les conclusions a què han arribat a la resta dels companys. Mitjançant aquests procediments es treballarà sobre punts concrets del temari, s'aprofundirà en els continguts generals i es treballaran les competències bàsiques, genèriques i específiques.	12
Tutories ECTS	Prova oral	Grup petit (P)	ITINERARI A: Seguiment de l'aprenentatge i demostració dels coneixements i competències adquirits.	6
Avaluació	Comentari d'obres	Grup petit (P)	ITINERARI B: Anàlisi d'un conjunt d'obres d'art i exposició d'una d'elles davant el docent. Serà aquest qui seleccionarà, aleatòriament, l'obra que l'alumne/a haurà de comentar oralment.	2
Avaluació	Examen	Grup gran (G)	ITINERARI A: Es realitzarà un examen sobre els continguts de l'assignatura. Se seguirà el procés d'aprenentatge de l'alumnat pel que fa a saber analitzar les obres objecte d'estudi i relacionar-les amb el seu context historicoartístic, social i cultural. Els alumnes hauran de demostrar haver assolit les competències requerides.	2
Avaluació	Examen lectures	Grup gran (G)	ITINERARI B: Es realitzaran diverses preguntes sobre lectures, prèviament indicades pel professor/a, que substituiran determinades unitats didàctiques.	2
Avaluació	Art i context històric	Grup gran (G)	Els alumnes hauran de lliurar un relat breu ambientat en el període històric que s'analitza en aquesta assignatura, en el qual hi hauran d'integrar de forma lògica i coherent descripcions d'obres d'art. La finalitat que es persegueix amb aquesta activitat és que l'alumnat sigui capaç per ell mateix de visualitzar i comprendre les obres d'art en el context en què es varen originar -és a dir com a producte d'una societat i d'una època concreta- per tal d'evitar que en facin una lectura aïllada i parcial.	1

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informarà els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Aula digital.

Activitats de treball no presencial (3,6 crèdits, 90 hores)

Guia docent

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Art i context històric	Preparació d'un relat breu ambientat en la Prehistòria, Mesopotàmia o l'Antic Egipte, en el qual s'hi integrin descripcions d'algunes de les obres d'art analitzades en aquesta assignatura.	10
Estudi i treball autònom individual	Lectures i comentari d'obres	ITINERARI B: Preparació de diverses lectures i anàlisi d'obres per a completar unitats didàctiques.	30
Estudi i treball autònom individual o en grup	Preparació i estudi del temari	Preparació i estudi dels continguts teòrics i pràctics amb la finalitat d'assolir les competències previstes. L'alumnat ha de planificar el temps necessari per assolir de forma autònoma la matèria de cara a l'examen global.	50

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

El procediment d'avaluació d'aquesta assignatura és producte del mètode de treball presencial i no presencial exposat anteriorment. El sistema d'avaluació variarà en funció de l'itinerari escollit.

ITINERARI A:

1. Prova oral (2 punts)
2. Art i context històric (treball escrit) (3 punts)
3. Examen (5 punts; període d'avaluació complementària) **Atenció: és requisit imprescindible obtenir una nota igual o superior a 2'5 per poder fer mitja amb la resta de proves, del contrari s'haurà de recuperar durant el període d'avaluació extraordinària.**

ITINERARI B:

1. Examen lectures (5 punts; període d'avaluació complementària) **Atenció: és requisit imprescindible obtenir una nota igual o superior a 2'5 per poder fer mitja amb la resta de proves, del contrari s'haurà de recuperar durant el període d'avaluació extraordinària.**
2. Art i context històric (treball escrit) (3 punts)
3. Comentari d'obres (2 punts)

Frau en elements d'avaluació

D'acord amb l'article 33 del Reglament acadèmic, "amb independència del procediment disciplinari que es pugui seguir contra l'estudiant infractor, la realització demostradorament fraudulenta d'alguns dels elements d'avaluació inclosos en guies docents de les assignatures comportarà, a criteri del professor, una menysvaloració en la seva qualificació que pot suposar la qualificació de «suspens 0» a l'avaluació anual de l'assignatura".

Guia docent

Prova oral

Modalitat	Tutories ECTS
Tècnica	Proves orals (no recuperable)
Descripció	ITINERARI A: Seguiment de l'aprenentatge i demostració dels coneixements i competències adquirits.
Criteris d'avaluació	Es valorarà l'adequació de la resposta a la pregunta formulada, el discurs ben estructurat, la fluïdesa verbal i la capacitat de comunicació i transmissió dels coneixements.

Percentatge de la qualificació final: 20% per a l'itinerari A

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari B

Comentari d'obres

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves orals (no recuperable)
Descripció	ITINERARI B: Anàlisi d'un conjunt d'obres d'art i exposició d'una d'elles davant el docent. Serà aquest qui seleccionarà, aleatòriament, l'obra que l'alumne/a haurà de comentar oralment.
Criteris d'avaluació	Es valorarà l'anàlisi de les obres d'art segons el model lliurat pel docent, el rigor, el discurs ben estructurat i l'ús correcte del vocabulari científic i específic. Pel que fa a l'exposició oral, es tindrà en compte la fluïdesa verbal i la capacitat de comunicació i transmissió dels coneixements.

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari A

Percentatge de la qualificació final: 20% per a l'itinerari B

Examen

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves de resposta breu (recuperable)
Descripció	ITINERARI A: Es realitzarà un examen sobre els continguts de l'assignatura. Se seguirà el procés d'aprenentatge de l'alumnat pel que fa a saber analitzar les obres objecte d'estudi i relacionar-les amb el seu context historicoartístic, social i cultural. Els alumnes hauran de demostrar haver assolit les competències requerides.
Criteris d'avaluació	Es valorarà la capacitat per fer anàlisis integrals d'obres d'art i l'ús amb propietat del vocabulari científic i específic. Igualment, la capacitat de relació i de síntesi, així com l'estructura ordenada i coherent del discurs expositiu i argumentatiu.

Percentatge de la qualificació final: 50% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 2.5

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari B

Guia docent

Examen lectures

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves de resposta llarga, de desenvolupament (recuperable)
Descripció	ITINERARI B: Es realitzaran diverses preguntes sobre lectures, prèviament indicades pel professor/a, que substituiran determinades unitats didàctiques.
Criteris d'avaluació	Es valorarà la capacitat d'extreure les idees principals dels textos i l'exposició estructurada, organitzada i clara de les respostes.

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari A

Percentatge de la qualificació final: 50% per a l'itinerari B amb qualificació mínima 2.5

Art i context històric

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Treballs i projectes (recuperable)
Descripció	Els alumnes hauran de lliurar un relat breu ambientat en el període històric que s'analitza en aquesta assignatura, en el qual hi hauran d'integrar de forma lògica i coherent descripcions d'obres d'art. La finalitat que es persegueix amb aquesta activitat és que l'alumnat sigui capaç per ell mateix de visualitzar i comprendre les obres d'art en el context en què es varen originar -és a dir com a producte d'una societat i d'una època concreta- per tal d'evitar que en facin una lectura aïllada i parcial.
Criteris d'avaluació	Es valorarà l'adequació de la tasca als requisits establerts, la integració en el relat de descripcions d'obres d'art reals d'una forma lògica i coherent i l'originalitat.

Percentatge de la qualificació final: 30% per a l'itinerari A

Percentatge de la qualificació final: 30% per a l'itinerari B

Recursos, bibliografia i documentació complementària

La bibliografia bàsica s'haurà d'ampliar amb la complementària segons indicacions del professor/a. A mesura que es desenvolupi el temari s'oferirà material addicional per a què l'alumnat aprofundeixi en els coneixements de l'àmbit científic que està estudiant. Part d'aquest material es proporcionarà a través de l'Aula Digital.

Bibliografia bàsica

- BAHRANI, Z.; *La Mesopotamia. Arte e architettura*, Einaudi, 2017.
- BRESCIANI, E.; *A orillas del Nilo: Egipto en tiempos de los faraones*, Paidós, Barcelona, 2001.
- FRANKFORT, H.; *Arte y Arquitectura del Oriente Antiguo*, Madrid, Cátedra, 1982 (1954).
- GIEDION, S.; *El presente eterno*, 2 vols., Madrid, Alianza, 1981 (1957).
- MARTÍNEZ, C.; GÓMEZ, C.; ALZAGA, A.; *Historia del arte antiguo en Egipto y Próximo Oriente*, ed. universitaria Ramón Areces, Madrid, 2009.
- SANCHIDRIÁN, J. L.; *Manual de arte prehistórico*, Madrid, Ariel, 2005.
- STEVENSON SMITH, W.; *Arte y arquitectura del antiguo Egipto*, Madrid, Cátedra, 2000 (1958).

Bibliografia complementària

BIBLIOGRAFIA GENERAL

a. Obres de referència

- FRANCO, I.; *Pequeño diccionario de Mitología egipcia*, Barcelona, Alejandria, 2000.
- HART, G.; *Mitos egipcios*, Madrid, Akal, 1994.

Guia docent

- McCALL, H.; *Mitos mesopotàmicos*, Madrid, Akal, 1992.

b. PREHISTÒRIA

- BELTRAN, A.; RIPOLL, E.; JORDA, F.; *Arte rupestre en España*, Madrid, 1987.

- BREUIL, H.; *Quatre-cents siècles d'art pariétal*, Paris, Editions Max Fourny, 1985 (1952).

- GIEDION, S.; *El presente eterno. Los comienzos del arte*, vol. 1., Madrid, Alianza, (1962).

- JORDA, F.; BLÁZQUEZ, J.M.; *La Antigüedad I*, col. «Historia del Arte Hispánico», Madrid, Alhambra, 1978.

- LAMING-EMPERAIRE, A.; *La significación del arte rupestre paleolítico*, Barcelona, Martínez Roca, 1977 (4a.).

- LEROI-GOURHAN, A.; *Los primeros artistas de Europa. Introducción al arte pariétal paleolítico*, Madrid, Encuentro, 1983.

- LEROI-GOURHAN, A.; *Arte y grafismo en la Europa prehistórica*, Madrid, Istmo, 1984.

- LEROI-GOURHAN, A.; *Símbolos, artes y creencias de la Prehistoria*, Madrid, Istmo, 1984.

- RIPOLL PERELLÓ, E.; *Orígenes y significado del arte paleolítico*, Madrid, Silex, 1986.

- UCKO, P. J.; ROSENFELD, A.; *Arte paleolítico*, Madrid, Guadarrama, 1967.

c. PRÒXIM ORIENT: MESOPOTÀMIA, EGIPTE I LES REGIONS PERIFÈRIQUES

- FRANKFORT, H.; *Arte y Arquitectura del Oriente Antiguo*, Madrid, Cátedra, 1987.

- GIEDION, S.; *El presente eterno. Los comienzos de la arquitectura*, vol. II, Madrid, Alianza, 1981 (1957).

- GHIRSHMAN, R.; *Persia. Protoiranios, medos, aqueménidas*, col. «Universo de las Formas», Madrid, Alianza, 1981 (1957).

- JAMES, T.; *La pintura egipcia*, Akal, Madrid, 1999.

- LECLANT, J. et al.; *El imperio de los conquistadores*, col. «Universo de las Formas», Madrid, Aguilar, 1979.

- LECLANT, J. et al.; *Los tiempos de las pirámides*, col. «Universo de las Formas», Madrid, Aguilar, 1978.

- LECLANT, J. (dir.); *El Egipto del crepúsculo*, col. «Universo de las Formas», Madrid, Aguilar, 1980.

- MANNICHE, L.; *El arte egipcio*, Madrid, Alianza, 1997.

- MATTHIAE, P.; *L'Arte degli assiri: cultura e forma del rilievo storico*, Roma, Laterza, 1996.

- MICHALOWSKI, K.; *El arte del antiguo Egipto*, Madrid, Akal, 1991.

- MOORGAT, A.; *The Art of Ancient Mesopotamia*, Londres Nueva York, Phaidon, 1969.

- PARROT, A.; *Assur*, col. «Universo de las Formas», Madrid, Aguilar, 1970.

- PARROT, A.; *Sumer*, col. «Universo de las Formas», Madrid, Aguilar, 1970.

- SCHULZ, R.; SEIDEL, M. (eds.); *Egipto. El mundo de los faraones*, Colonia, Könemann, 1997.

- STEVENSON, W.; *Arte y arquitectura de antiguo Egipto*, Madrid, Cátedra, 2000.

- VV. AA.; *Babylone*, Musée du Louvre, Paris, 2008.

- YARZA LUACES, J.; *La pintura del antiguo Egipto*, col. «Historia Visual del Arte», Barcelona, Vicens-Vives, 1991.

Altres recursos

Aquesta assignatura disposa d'una aula virtual a Campus Extens. En aquesta plataforma educativa es posa a l'abast dels estudiants materials o recursos per facilitar la comprensió dels continguts (per exemple: articles, enllaços a documents, presentacions de l'assignatura, vídeos, altres materials multimèdia), i tota la informació necessària per al desenvolupament i organització de les pràctiques.